

26. חיוב תשלומין במפגל**1 בבא קמא ה. "בשלמא לתנא דידן" עד "אלא מוסר מאי טעמא**

בשלמא לתנא דידן, תנא מניינא למעוטי דר' אושעיא, ור' אושעיא תנא מניינא למעוטי דרבי חייא, אלא מניינא דרבי חייא למעוטי מאי? למעוטי מוסר ומפגל. וליתני! בשלמא מפגל, בקדשים לא קמיירי

2. גיטין נג. "תנן הכהנים שפלגו במקדש" עד "מתיב ר' אלעזר"

תנן: הכהנים שפלגו במקדש, מזידים - חייבין, ותני עלה: מפני תיקון העולם; ואי אמרת היזק שאינו ניכר שמהי היזק, האי שוגגין פטורין מפני תיקון העולם מיבעי ליה! הכי נמי קאמר: מזידין - חייבין; הא שוגגין - פטורין, מפני תיקון העולם

3. בבא קמא צט: "אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן טבח אומן שקלקל" עד "כי הא דאמר ר' זירא"

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: טבח אומן שקלקל - חייב, ואפילו הוא אומן כטבחי ציפורי. ומי אמר רבי יוחנן הכי? והאמר רבה בר בר חנה: עובדא הוה קמיה דרבי יוחנן בכנישתא דמעון, ואמר ליה: זיל אייתי ראייה דממחית לתרנגולים ואפטרך! לא קשיא: כאן בחנם, כאן בשכר

4. רמב"ן קונטרס דינא דגרמי עמוד קכ"ג "והדור לעיקרן" עד "אבל אפילו לדרבנן"

והדור לעיקרן דאמרן דהיזק שאינו ניכר פטור, אי קשיא לך טבח שקלקל אמאי חייב (צ"ט ב'), בשלמא הגרמה ועיקור היזק ניכר הוא אלא שהייה ודרסה הא לא ידיעא, לא קשיא דכיון שלא שחט כראוי השחיטה עצמה היא ההיזק, שאין זו שחיטה אלא כמתז ראשה בסייף הוי, והרי ניכר בין חיה לשחוטה, ואי קשיא לך א"כ מפגל נמי ליחייב דעיקר שחיטתו ליהוי היזק, איכא למימר כי אמרינן הכי הני מילי בפסולי שחיטה, שכל שעשה לה פסול בשחיטה לא שחטה אלא נבלה, אבל כל ששחיטתו כראוי ואיסור אחר גורם לה אין השחיטה כנחירה או כמתז ראשה בסייף, אלא השחיטה כשרה שהרי הוציאה מידי נבלה ואיסור אחר גורם לה ואינו ניכר בה, כנ"ל

5. בבא קמא מד: "תנו רבנן שור שהמית" עד מה. "מסרו לשומר חנם

תנו רבנן: שור שהמית, עד שלא נגמר דינו, מכרו מכור, הקדישו - מוקדש, שחטו - בשרו מותר, החזירו שומר לבית בעליו - מוחזר; משנגמר דינו, מכרו - אינו מכור, הקדישו - אינו מוקדש, שחטו - בשרו אסור, החזירו שומר לבית בעליו - אינו מוחזר; ר' יעקב אומר: אף משנגמר דינו, החזירו שומר לבעליו - מוחזר. לימא בהא קמיפלגי, דרבנן סברי: אין אומרין באיסורי הנאה הרי שלך לפניך, ורבי יעקב סבר: אומרין באיסורי הנאה הרי שלך לפניך! אמר רבה: דכולי עלמא - אומרין באיסורי הנאה הרי שלך לפניך, דא"כ, נפלוג לענין חמץ בפסח! אלא הכא בגומרין דינו של שור שלא בפניו קמיפלגי, דרבנן סברי: אין גומרין דינו של שור אלא בפניו, דאמר ליה: אי אהדרתיה ניהלי הוה מערקנא ליה לאגמא, השתא אתפשתייה לתוראי בידא דלא יכילנא לאשתעווי דינא בהדיה; ור' יעקב סבר: גומרין דינו של שור שלא בפניו, דאמר ליה: סוף סוף מיגמר הוון גמרי ליה לדינא. מאי טעמא דרבנן? אהשור יסקל וגם בעליו יומת, כמיתת הבעלים כך מיתת השור, מה בעלים בפניהם, אף שור בפניו. ור' יעקב? בשלמא בעלים בני טענה נינהו, אלא שור בר טענתא הוא

6. מלחמת ה' בבא קמא יט: (בדפי הרי"ף) ד"ה ועוד דכ"ע אומרים "והטעם לכל זה" עד סוף דבריו

והטעם לכל זה מפורש בגמ' במס' גיטין דאקשינן למ"ד היזק שאינו ניכר שמהי היזק תנן חמץ ועבר עליו הפסח ואסיקנא ש"מ היזק שאינו ניכר לא שמהי היזק הא למדת למה אומרים באיסורי הנאה הרי שלך לפניך מפני שהוא היזק שאינו ניכר ולפיכך עולה פי' שמועתנו כהוגן דרבנן סבירא להו דהאי היזק היזק ניכר הוא משום דא"ל אי אהדרתיה ניהליה הוה מעריקנא ליה ולא היו ב"ד גומרין את דינו נמצא שהתפיסה שתפסוהו ב"ד בפשיעתך היא גרמא לאסרו וה"ז כשומר שלא שמר ובא גזלן ונטלו שלא יכול לומר לו הרי שלך לפניך כל זמן שהוא ברשות גזלן ואף זה משנכנס ביד ב"ד שוב לא יצא מרשותם שהרי אסרוהו וכל מקום שהולך שם ב"ד ורשותם עליו ור' יעקב סבר גומרין דינו של שור שלא בפניו והתפיסה שתפסוהו ב"ד אינה מועלת כלום ואין השור ברשותם נמצא שהוא היזק שאינו ניכר ואומר לו הרי שלך לפניך ואפי' פשע בשמירתו כשנגח וא"צ לומר נגח באונס אבל אילו נסקל היה

חייב לפי שאומר לו אילו החזרתו לי הוה שחיטנא ליה ואפי' נגח באונס שבפשיעתו בא ההיזק והוא היזק ניכר וכך פירשו רבותינו הצרפתים ז"ל והוא הנכון

7. ר' קרשקש גיטין נג: ד"ה הכהנים שפלגו "ואי קשיא לך כהנים שפלגו" עד סוף דבריו

8. גיטין נג. מתיב ר' אליעזר עד "מי חטאת ששקל

מתיב רבי אלעזר: העושה מלאכה במי חטאת ובפרת חטאת - פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים; ואי אמרת היזק שאינו ניכר שמיה היזק, בדיני אדם נמי לחייב! הוא מותיב לה, והוא מפרק לה: פרה - שהכניסה לרבקה על מנת שתינק ותדוש

9. רשב"א גיטין נג. ד"ה היא מותיב מתחלת דבריו עד "ואע"ג דלא ניחא ליה"

הוא מותיב לה והוא מפרק לה פרה שהכניסה לרבקה ע"מ שתינק ותדוש. וא"ת מאי שנא מפגול דהוי נמי במחשבה אע"ג דלא עביד מעשה, תירצו בתוס' דשאני התם דבשעה שמפגל עושה מעשה ששוחט אבל הכא אינו עושה מעשה

10. תוס' בבא קמא ק. ד"ה טיהר "וצ"ע לרבנן מ"ש" עד "ועוד י"ל בסוגיא

וצ"ע לרבנן מ"ש דפטרי בשורף שטרות חבירו מטימא הטהור וכהנים שפילו דלא חשיב דינא דגרמי דמה לי אם גורם לו הפסד ע"י ששורף שטרותיו ומה לי ע"י דיבורו וצ"ל דדיבור חשיב כמעשה והוי מזיק בגוף הממון בידיים אבל בשורף שטר אינו נוגע בגוף הממון וניירא בעלמא הוא דקלי מיניה ואין אלא גרם בעלמא

11. תוס' בבא קמא ה. ד"ה למעוטי מוסר

המ"ל למעוטי כופר ושלשים של עבד והא דלא קתני להו משום דבקטלא לא מיירי ומוסר ומפגל אפילו למאן דלא דאין דינא דגרמי מחייב משום קנס בהגוזל בתרא (לקמן דף קיז).

12. פסחים סא. מתחלת המשנה עד "שחטו קודם חצות"

שחטו שלא לאוכליו, ושלא למנויו, לערלים ולטמאים - פסול. לאוכליו ושלא לאוכליו, למנויו ושלא למנויו, למולים ולערלים, לטמאים ולטהורים - כשר

13. פסחים סב: "תניא אחרים אומרים" עד סוף העמוד

תניא, אחרים אומרים: הקדים מולים לערלים - כשר, ערלים למולים - פסול. מאי שנא מולין לערלים דכשר - דכולה ערלה בעינן, וליכא. ערלים למולין נמי, כולה ערלה בעינן וליכא

14. פסחים סג. "אמר רבה לא לעולם" עד "וקסבר ר' מאיר

אמר רבה: לא, לעולם קסברי אחרים: ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף. והכא במאי עסקינן - כגון שגמר בלבו לתרווייהו, בין למולין בין לערלים, והוציא בפיו לערלים ולא הספיק לומר למולין עד שנגמרה שחיטה בערלים. ובהא פליגי; דרבי מאיר סבר: לא בעינן פיו ולבו שוים, ורבנן סברי: בעינן פיו ולבו שוים

15. תוס' פסחים סג. ד"ה ר' מאיר

מכאן מדקדק ר"י דהא דקרי בכל דוכתי פיגול פסול מחשבה לאו דוקא דאינו פיגול עד שיוציא בשפתיו דאי במחשבה תליא מילתא בשלא הספיק לומר למולים אמאי פסול לר' מאיר הלא גמר בלבו נמי לומר למולים

16. שיטה מקובצת בבא קמא ה. ד"ה ומפגל ד"ה וז"ל המאירי

ומפגל - פירוש רש"י ז"ל שחט חטאת לשם שלמים. וקשה למה לא פירש כמו מפגל בעלמא כגון ששחט לאכלו חוץ לזמנו. וי"ל משום דלא תימא כיון דמצויים הרבה זבחים בעזרה הוי כמו אנוס אם שינה שם הזבח קא משמע לן דאדם מועד לעולם. גליון

וז"ל המאירי ז"ל: וי"מ דמפגל היינו ששחטו במחשבה חוץ לזמנו שאף על פי שיש בו לאו ואין אדם לוקה ומשלם הרי אינו לוקה אלא על אכילתו אבל לא מצד המחשבה שהרי אין בה מעשה. ע"כ

17. זבחים כט: "אמר ר' ינאי מנין למחשב" עד המשנה

אמר רבי ינאי: מנין למחשב בקדשים שהוא לוקה? ת"ל דלא יחשב. א"ל רב אשי לרב מרי: לאו שאין בו מעשה הוא, וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו! אמר ליה: רבי יהודה היא, דאמר: לאו שאין בו מעשה לוקין עליו

18. רמב"ם הל' גניבה ב:א

הלכה א

הגונב את הגוי או שגנב נכסי הקדש אינו משלם אלא הקרן בלבד שנ' +שמות כ"ב ח'+ ישלם שנים לרעהו ולרעהו ולא להקדש לרעהו ולא לגוי, וכן הגונב קדשים מבית בעליהן בין קדשי קדשים בין קדשים קלים בין קדשים שאין הבעלים חייבין באחריותן בין קדשים שהבעלים חייבין באחריותן הרי זה פטור מן הכפל ומתשלומי ארבעה וחמשה שנ' +שמות כ"ב ו'+ וגונב מבית האיש ולא מבית הקדש

19. שיטה מקובצת בבא קמא ה. ד"ה וכתוב בגליון וז"ל מפגל

וכתוב בגליון וז"ל: מפגל מה שפירש רש"י ז"ל ששחט חטאת לשם שלמים (ולא) לשם חטאת או לשם עולה נראה דמילתא דפסיקא נקט דשלמים לא משכח אלא באומר הרי עלי דאלו בהרי זה לא מחייב באחריותן ואין הבעלים נפסדים. ע"כ

20. רש"י גיטין נג. ד"ה חייבין

חייבין - לשלם דמיהן לבעלים שהרי צריכין להביא אחרים ואי נמי נדבה היא קשה בעיניו שלא הקריב קרבנו שהרי להביא דורון היה מבקש

21. רבמ"ן גיטין נג. ד"ה הכהנים

הכהנים שפיגלו במקדש מזידין חייבים ותני עלה מפני תיקון העולם ואי אמרת וכו'. קשיא לי ומאי שנא מגונב טלה של הקדש וטבחו שהוא פטור מלשלם, י"ל לעולם קרן משלמין ככל המזיקין את ההקדש משום תקנת חכמים שלא יזלזלו בהקדשות, אבל כאן בכהנים משמע שתקנו תקנה אחרת ואי אמרת היזק שאינו ניכר שמיה היזק למה לי תקנה זו בכהנים, אדרבה שוגגין פטורים מפני תיקון העולם, א"נ הכא לבעלים הוא חייב שהרי הן חייבין באחריות שצריכין להביא זבח אחר